

Ez 18,1-4.21-24.30-32

Tłumaczenie:

1. I stało się słowo JHWH do mnie tej treści: 2. Czemu sobie wy opowiadacie przysłowie to o ziemi Izraela: ojcowie jedzą niedojrzałe winogrona, a zęby synów cierpną.
3. Jako żyję – wyrocznia Pana JHWH – jeśli jeszcze będziecie opowiadać przysłowie takie w Izraelu.
4. Oto wszystkie dusze – moje (są) one; zarówno dusza ojca, jak i dusza syna – moje (są) one. Dusza grzesząca – ona umrze.

21. A niesprawiedliwy – jeśli odwróci się od wszystkich swoich grzechów, które popełnił i będzie strzegł wszystkich praw moich i czynił prawo i sprawiedliwość, z pewnością będzie żył, nie umrze.
22. Wszystkie występki jego, które popełnił, nie będą pamiętane mu. W sprawiedliwości jego, którą uczynił będzie żył. 23. Czy podoba mi się śmierć niesprawiedliwego – wyrocznia Pana JHWH? Czy nie to, że odwróci się ze swoich dróg i będzie żył? 24. A (jeśli) odwróci się sprawiedliwy od swojej sprawiedliwości i będzie czynić niesprawiedliwość, jak wszystkie obrzydliwości, które niesprawiedliwy czyni, to ma żyć? Wszelkie rzeczy sprawiedliwe, które uczynił, nie będą pamiętane w niewierności jego, (w) której był niewierny i w grzechu jego, którym grzeszył, przez nie umrze.

30. Dlatego każdego z was w jego drogach sędzę domu Izraela – wyrocznia Pana JHWH. Wróćcie i odwróćcie się od wszystkich występków waszych, którymi zawiniliście, i nie będziecie mieli powodu by nieść winę. 31. Odrzućcie od siebie wszelkie występki wasze, przez które grzeszyliście i uczynicie sobie nowe serce i ducha nowego. I dlaczego mielibyście umierać domu Izraela? 32. Ponieważ nie podoba mi się śmierć śmiertelnika – wyrocznia Pana JHWH – Odwróćcie się i żyjcie.

Fragmety przeznaczone na kazanie pochodzą z dwóch części 18 rozdziału Księgi Ezechiela. Część pierwsza znajduje się w wersety 1-20 i traktuje ona o sprawiedliwości Boga i jego kryteriach sądenia człowieka, część druga natomiast to wersety 21-32, będące wezwaniem do nawrócenia. Wybrane na kazanie fragmenty zdają się oddawać tok myśli rozdziału i stanowić jego kwintesencję. Terminologia i słownictwo znajdujące się w wersecie wykazują – podobnie jak w pozostałych częściach Księgi Ezechiela – podobieństwo do terminologii dokumentu kapłańskiego. Fragmenty stanowiące tekst kazalny należą do większych perykop, które przypominają prorocką dysputację. Perykopa powstała najprawdopodobniej po doświadczeniu katastrofy 587 roku.

W. 1 rozpoczyna się prorocką formułą pojawienia się słowa, po której następuje przytoczenie (w. 2) przysłowia ludu o jedzeniu winogron. Słowo, które zostało oddane przez „cierpnąć” oznacza dosłownie: „tępić się”, „przytępić”. Ma ono więc trochę mocniejsze znaczenie niż tylko „cierpnąć”, wskazuje bowiem na proces pewnej degradacji. W tym kontekście, jest to wypowiedź pełna gorzkiej ironii, wedle której Izraelici mówią o ponoszeniu konsekwencji grzechu swoich przodków. Tak więc

zniszczenie Jerozolimy i Świątyni, wojna i uprowadzenie ludności było rozumiane jako kara za grzeszne postępowanie poprzednich pokoleń. Jednakże przysłowie jest także wyrazem braku wszelkiej nadziei i goryczy. Obraz rysowany przez przysłowie jest absurdalny - zęby cierpną nie temu, kto spożywał kwaśne winogrona. Przysłowie jest odnoszone jednak do Bożego postępowania, które Izraelitom również jawi się jako absurdalne i niesprawiedliwe. Jeżeli tak się uważa, to podważany jest sam sens pobożności jako takiej. Przysłowie – zapewne za Ezechielem - cytowane jest także w Księdze Jeremiasza 31,29n, co pokazuje, że w czasie niewoli nastroje, których wyrazem było przysłowie, musiały być bardzo powszechne.

Werset 3 stanowi zapowiedź Boga, że Izrael już takiego przysłowia nie będzie więcej powtarzał. Zapowiedź ta jest wprowadzeniem do wyjaśnienia zasad Bożej sprawiedliwości. W wersecie 4 Bóg stwierdza, że wszystkie dusze należą do niego. Słowo „dusza” (hebr. nefesz) może mieć znaczenie „życia”, a także całej osoby ludzkiej. Oznacza to, że kwestia życia i śmierci należy nie do człowieka, ale do Boga. Z tego powodu Bóg wyprowadza zasadę, wedle której z grzechem związana jest śmierć (a ze sprawiedliwością życie, chociaż to zostaje wprost wyartykułowane w następnych wersetach), dlatego też każdą „duszę”, która grzeszy (czyli każdą osobę), spotka śmierć. O życiu dla sprawiedliwego mówią już wersety następne, a mianowicie 5-9. Wersety 10-20 wyjaśniają natomiast, że nikt nie jest sądzony za czyny swojego ojca – grzesznika nie ratuje ani sprawiedliwość ojca, ani pobożnego nie jest w stanie zgubić złe postępowanie rodzica. Werset 20 stanowi podsumowanie, wedle którego: „sprawiedliwość będzie zaliczona sprawiedliwemu, a bezbożność spadnie na bezbożnego”.

W. 21-24

Jak wspomnieliśmy, wersety te należą do większej części 21-32.

Po wyjaśnieniu podstawowych zasad sądu Bożego, wedle którego zasadniczą sprawą jest indywidualna ocena postępowania każdego człowieka, nie zaś postępowanie przodków, następują wyjaśnienia dotyczące sytuacji zmiany postępowania człowieka. Co z niesprawiedliwym, jeśli zmieni swoje postępowanie i co ze sprawiedliwym, jeśli od pewnego momentu zacznie postępować źle? Otóż Bóg spotyka każdego w jego terażniejszości i to ona ma znaczenie decydujące. Jeśli ktoś teraz postępuje niesprawiedliwie, to wiąże się ze śmiercią, jeśli ktoś natomiast postępuje sprawiedliwie, to zyskuje życie, niezależnie od tego, co czynił w przeszłości. We fragmencie pada retoryczne pytanie o to, czy Bogu podoba się śmierć niesprawiedliwego (w. 23). Otóż oczywistym jest, że Bóg woli, aby niesprawiedliwy zmienił swoje postępowanie i żył, niż żeby niesprawiedliwego spotkała zagłada. Dlatego właśnie, że Bóg osądza każdego na podstawie stanu terażniejszego, możliwe jest zyskanie życia i zmiana sytuacji. Nic dziwnego, że w kolejnych wersetach znajdujemy więc wezwanie do nawrócenia.

W. 30-32

Werset 30 wraca do tematu indywidualnego sądu Bożego, mimo, że zaadresowany jest do zbiorowości „domu Izraela”. Z tego powodu, że Bóg jest litościwy i pragnie dobra dla niesprawiedliwych, którzy się nawracają, znajduje się w nim wezwanie do nawrócenia. Przy tym dowiadujemy się nowej rzeczy. Izrael za swój stan obciążał „ojców”, czyli przeszłe pokolenia, oraz Boga oskarżając go o niesprawiedliwe postępowanie. Wezwanie do nawrócenia się od swoich występków i grzechów pokazuje, że również obecne pokolenie było winne.

Werset 31 powtarza znów wezwanie do nawrócenia, które uzupełnione jest wezwaniem do uczynienia nowego serca i nowego ducha. Jest to bardzo znamienna wypowiedź w Księdze Ezechiela, ponieważ w pozostałych tekstach odpowiedzialnym za uczynienie nowego serca i ducha był Bóg (Ez 11,14-21; por. Jr 31,31-34). Tymczasem w przypadku analizowanego tekstu wydaje się, że uczynienie nowego serca i nowego ducha to porzucenie zła i właściwe postępowanie. Prawdopodobnie w. 31 jest późniejszym dodatkiem, ponieważ przekształca już deuteronomistyczne koncepcje z czasów wygnania.

Wersety stanowiące tekst kazalny pokazują, że nieszczęście może prowadzić do rozgoryczenia i zniechęcenia, do oceny własnej sytuacji jako beznadziejnej i zdeterminowanej przez nieszczęście. Bóg w takiej sytuacji może być postrzegany jako antagonistą. Jednostka pokazuje, że nie tylko złe dzieje (występki ojców) nie muszą negatywnie determinować losu, ale także własne postępowanie nie musi determinować dnia dzisiejszego i jutra. Bóg spotyka człowieka w jego terażniejszości i jest gotów do zarysowania dlań nowej drogi, jeżeli człowiek gotów jest na „nawrócenie”.

Andrzej Kluczyński